СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 22. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 28 січня 1933. VOL. XLI. No. 22. Jersey City, N. J., Saturday, January 28, 1933. THREE CENTS.

ЖІНКИ МАЙНЕРІВ ЗА ЗГОДУ МІЖ МАЙНЕРАМИ

СПРІНҐФІЛД (Ілінойс). — Понад 7,000 жінок з майнерських повітів стейту Ілінойс відбули „мирний похід". У поході взяли участь жінки майнерів і їх дочки. На переді йшли 54 вдови по майнерах, що згинули підчас майнерської катастрофи на передодні Різдва. Перед ними несено прапор, на якім виднів великий напис „мир".

Жінки хотіли в той спосіб звернути увагу загалу на те, що діється від довгого часу в майнерських околилицях, як теж хотіли проговорити до майнерів з „Проґресів Майнерс оф Амеріка" і „Юнайтед Майн Воркерс", котрі себе взаїмно винищують, щоби заперестали братовбивчу боротьбу.

Поліція, яка була приготовлена до інтервенції, не мала що робити, бо все відбулось у взірцевім порядку. Жінки вислали до ґовернора стейту делеґацію з 50 осіб і домагалися привернення цивільних свобод для майнерських повітів, більшої стейтової допомоги для голодуючих майнерів, обезпечення проти безробіття й відкинення податку від продажей.

Ґовернор, Генри Горнер, похвалив жінки за порядок і сказав, що кожда боротьба може бути ...ана тоді, коли має за собою симпатію загалу, а такої симпатії не можна здобувати шляхом насильств. Казав теж, що годі йому відступати від податку від продажей, бо нема іншого способу, щоб дістати гроші на допомогу безробітним.

БУДУТЬ РОЗГЛЯДАТИ ПРИЧИНИ КРІЗИ.

ВАШИНҐТОН. — Сенат ухвалив одноголосно резолюцію, якою уповажнено сенатський фінансовий комітет, щоби зібрав і розслідив причини теперішньої економічної кризи та предложив засоби, як з нею боротися. Висліди доходжень мають бути предложені сенатови підчас наступної сесії.

СЕНАТОРИ КОШТУЮТЬ РІЧНО ПОДАТКОВЦІВ 3,988,228 ДОЛЯРІВ.

ВАШИНҐТОН. — Сенаторам не зле ведеться. Ті, що складають податки, платять їм не тільки добрі платні, але й такі видатки у сенаті як за голення, стриження і мінеральну воду.

За саму мінеральну воду заплачено за останній рік $6,350. Разом усі ті видатки виносили $3,-988,228.

ВИЗИЧИЛИ ЗА 5 МІСЯЦІВ $1,171,983,307.

ВАШИНҐТОН.—„Ріконстрокшен Файненс Корпорейшон" оголосила свій перший звіт, якого вже віддавна домагалися, бо хотіли знати, куди йдуть гроші. Зі звіту виходить, що уділено ріжних позичок і допомог 4,704 інституціям на протязі 5 місяців, себто від 2 лютого 1932 до 21 червня 1932 р., і то на загальну суму $1,171,983,307.

Найбільше критикували ту корпорацію за те, що вона уділила банкам Доса позички аж на суму $90,000,000.

ВИСЛУХАЮТЬ ФАРМЕРІВ.

ВАШИНҐТОН. — Сенат дасть нагоду фармерським орґанізаціям сказати у Вашинґтоні своє слово в справі законопроєкту, який приділює на допомогу фармерам $1,500,000,000.

У ФОРДА ПЕРЕСТАЛИ РОБОТИ 100,000 РОБІТНИКІВ.

ДІТРОЙТ. — Страйк у „Бріґс Менюфектюрінґ Компані", яка доставляє частини, потрібні до складання автомобілів у фабриках Форда, змусив компанію Форда замкнути фабрики і звільнити з роботи коло 100,000 робітників.

НОВІ ВОЄННІ ЛІТАКИ.

ВАШИНҐТОН. — Злучені Держави матимуть найліпші в світі літаки до кидання бомб. Замовлено отсе 38 таких літаків за суму $2,080,890 в „Ґлен Мартин Компані" в Балтімор.

Літаки можуть змістити 2,000 фунтів бомб і летіти з тим тягаром 200 миль на ґотину.

МЕНШЕ ГРОШЕЙ НА ПРОГИБІЦІЮ.

ВАШИНҐТОН. — Мокрі намагаються тепер поскоротити фонди на форсування прогибіції на половину. Головно ходить їм про те, щоби зчеркнути фонди на удержування донощиків і тих, що підслухують телефонічні розмови.

ПРОТИ „КУПУЙ АМЕРИКАНСЬКЕ".

НЮ ЙОРК. — До Америки повернулися з Европи професори, Едмунд Дей і Джан Виліємс, економічні знавці, й заявилися проти кампанії „купуй американське". Вони кажуть, що така пропаґанда зриває міжнародні звязки і приносить шкоду, а не користи.

ПОВИТАЛИ ГЕРОЯ.

НЮ ЙОРК. — Всі кораблі нюйорської пристані віддали пошану капітанови Стідменови, що знову вславився геройськими зусиллями, ратуючи 22 моряків з потопаючого на середині океану корабля „Екзетер Сіти". Стідмен твердив, що ратунок треба завдячувати мужві корабля і добрим інструментам, які помогли йому добре орієнтуватися.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА НА РАДІО.

Професор Филип Дубас, скрипак, відограє вязанку українських пісень у вівторок, дня 31 січня, зі стації W-D-E-L, Wilmington, Del., від години 9.15 до 9.30 вечером, при акомпаніяменті пані Людвіґ Фрейн з Филаделфії, Па.

АРЕШТУВАННЯ ПОЛЬСЬКОГО СТАРШИНИ.

З доручення військової жандармерії арештовано майора Ольшевського, команданта військового летунства в Демблині. В помешканні переведено докладну ревізію, після чого його арештовано і перевезено до Варшави. Причиною арештування є зловживання, що їх допустився Ольшевський.

ЗЛОДІЇ ЗАСТРІЛИЛИ ДВОХ ПОЛІЦІЯНТІВ.

В селі Казімежу, у бендзінському повіті, вломники застрілили поліціянта Мудзіка і поліційного функціонара Міґляса. Поліції вдалося зловити цих вломників, Карла Міцінського і Войтіха Кнапіка. Оба вони є відомими злодіями і грабівниками. Підчас слідства зізнали вони, що поліціянтів застрілили зброєю, яку вкрали на постерунку поліції в Дуброві.

ЗА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО УОН.

Перед судом присяглих у Чорткові відбулася розправа проти шістьох обжалуваних у приналежности до УОН і в протидержавній діяльности. Після переведеної розправи суд засудив Ярослава Клима на 3 роки вязниці, Йосифа Кузика і Тараса Левчука по півтора року вязниці.

ЖЕРТВА ЗВАННЯ.

У зрубі „Токарня" в Гребенові, що належить до братів Ґредлів, дерево придавило 40-літнього робітника, Ілька Цабана. Він згинув на місці. Полишив жінку та шестеро дітей. На цвинтарі жінка серед голосіння просила, щоби її також закопали в могилу. Знайомі насилу відтягли нещасну від могили та фірою відвезли додому.

НЕЩАСНИЙ ЗАКЛАД.

Особовим поїздом зі стації Макошови на Шлеську їхала громадка ґімназистів до Катовиць. Йосиф Конечний, 18-літній, заложився з товаришами, що в часі їзди вийде на дах ваґону, перейде по дахах цілий поїзд і вернеться. Так зробив, але в часі, коли поїзд переїздив попід віядукт, Конечний вдарився в голову так сильно, що згинув на місці.

НЕПОПЛАТНІСТЬ ЗАЛІЗНИЦЬ.

На непоплатність залізниць хорує не лиш одна Канада Подібну крізу переживає також трансконтинентальна залізниця в південній Америці. Її будова тревала 20 літ, а проведено її від Атлянтійського побережа впоперек Арґентини і Чіле до Тихого океану. В Андах пробито двомилевий тунель. Ця залізниця була нечинна вісім місяців, бо не було що возити. Доперва тепер, коли Чіле знизило тарифу на арґентинську худобу, приступлено до віднови руху на тій великій залізничій дорозі.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА НА РАДІО.

Неділішна програма на радіо Сурми побільшена з пів години на цілу годину. Кождої неділі рано буде тревати від години 8.30 до 9.30.

В неділю, дня 29-го січня, буде грати на програмі орхестра М. Сербенського, як також комічний образок Чабанів з Лонґ Айленд під проводом В. Цісика.

СТРАШНА ЕКСПЛЬОЗІЯ.

У великій німецькій хемічній фабриці товариства „І. Г. Фарбен" у Премніц скоїлася страшна експльозія. Один шлюсар працював з кількома робітниками в новім будинку, до якого везли бутлю з киснем. Нараз бутля впала на землю, а що була під великим тисненням, то експльодувала. Наслідки експльозії були страшні: в цілій околиці будинку вилетіли шиби, а також завалився мур, придавляючи собою на смерть багатьох робітників. Досі видобули 7 трупів. Думають, що число вбитих значно більше.

ХОЖДЕНІЄ ПО МУКАМ...

Кружок Рідної Школи в Чорткові вислав 16. червня 1932 р. до затвердження Воєвідському Урядови в Тернополі пляни рідно-шкільного будинку. Пляни відповідають всім найновішим вимогам техніки і гігієни. Здавалося, що ціла процедура затвердження плянів не потреває довго і ще в 1932 р. можна буде розпочати будову. Воєвідство, переглянувши пляни, відіслало їх львівській шкільній Кураторії до апробати. Кураторія, яка вічно бє на те, що українська ґімназія в Чорткові потребує приміщення і що в дотеперішнім будинку не може дальшеміститись, а навіть з тої причини розвязала в 1930 р. народню школу, передержала в себе три місяці пляни і доперва по тяжких трудах апробувала їх, додаючи від себе деякі дрібничкові завваги. Пляни вернулись апробовані до Воєвідства, якому не лишалось нічого іншого, як їх затвердити, бо нема причини до їх відкинення. Та воєвідський уряд у Тернополі (який у додатку не хотів дати дозволу на збірку) знайшов якусь нову закоцику і вислав пляни ще раз до Кураторії. По що, на що, ніхто не знає; хіба на те, щоби справу продовжити.

НЕСОВІСНІ НАКЛЕПИ.

В жидівській ґазеті „Хвиля" вмістив якийсь злобний тип неправдиву, виссану з пальця вістку, неначе би то в українськім кооперативнім млині в Струсові (пов. Теребовля) викрито якісь мальверзації, що, мовляв, відсунено директора від урядування й подібні нісенітниці. Всі ті татарські вісти не мають найменшої підстави. Їх пускає в світ жидівська преса у відомих цілях, щоби ширити недовіря до української кооперації. Млин працює нормально й розбудовує дальше свої аґенди.

НЕЧУВАНИЙ ВИПАДОК.

У місцевости Дурбан (північна Африка) трапився дуже цікавий випадок. Один з тамошніх мешканців з перестріленим наскрізь мізком жив 9 днів у місцевім шпиталі. Що більше, він навіть зложив зізнання в справі пострілу.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА НА РАДІО.

Заходами Української Сокільської Орхестри, 445 E. 9 St., N. Y. City, під управою дир. Осипа Даниловича, відбудеться цеї неділі, 29-го січня, українська програма на радіо, зі стації W-W.R-L, 1500 kc., Woodside, N. Y. Початок у годині 2.45 пополудни.

• Ця програма буде присвячена тим слухачам, котрі з причин надзвичайно важних не зможуть взяти участи у Протестаційнім Вічу, яке в тім часі буде відбуватися в Cooper Union Hall, 8th Street, між 3-тою й 4-тою евенею в Ню Йорку.

ЛИПОВАНИ ГРАБУЮТЬ.

Румунська жандармерія арештувала 5 Липованів з Білої Керниці. В них знашли зброю. Показалося, що то вони напали й ограбили перед двома тижнями купця Ісака Абрагама в Баїнцях.

САМІ СЕБЕ ВБИВАЮТЬ.

У Веренчанці (Буковина) прийшло в коршмі до бійки. Браття Іван і Василь Думітро побили Василя Бойка так, що він незадовго помер.

РОДИННА ТРАГЕДІЯ.

Луцький Окружний Суд розглядав недавно надзвичайно цікаву справу. Обвинуваченою була неповнолітня, бо мала неповних 18 літ, сільська дівчина Олександра Корнійчуківна з села Баківці, полонківської ґміни, луцького повіту, за вбивство рідного батька, Зиновія Корнійчука. Обвинувачена до суду перебувала в луцькій вязниці.

На головній розправі вияснилися зворушуючі душу обставини, що довели нещасну дівчину до такого страшного злочину.

На Сокальщині в Галичині була заможненька родина Фещуків, котра віддала доньку Варвару за Зиновія Корнійчука з Волині, обіцюючи посаг. Але війна зробила з заможнього ґазди — нуждаря, внаслідок чого він не спромігся набути для доньки посагу на Волині. Почалися на цьому тлі непорозуміння між молодим подружем, а потім... просто катівня для безборонної молодиці, що скінчилася її божевіллям і врешті смертю. Донька, обвинувачена Олександра, запамятала собі твердо просьбу вмираючої матери: „Зіньку, не катуй хоч сиріток"... Та де? Батько оженився вдруге з „молодушкою" і взявся з намови мачухи за дітей. Катівня відновилась, а в критичний день сталося жахливе батьковбивство. Не можучи далі терпіти знущання батька-ката, нещасна донька в стані поденервованн[і] схопила за сокиру і поклала батька трупом, зробивши в той спосіб кінець його знущанням над нею.

Боронив Корнійчуківну адвокат Григор Стецура з Луцька.

Після його промови і по довшій нараді суд засудив обвинувачену на два роки звичайного арешту, зарахувавши кілька місяців превенційного арешту, а решту кари завісив на пять літ. Внаслідок такого присуду обвинувачена зараз же вийшла на волю.

В коротких мотивах предсідник суду виснив, що суд не вважає обвинувачену за злочинницю, а цілу подію трактує як нещасливий та траґічний випадок.

ГОЛОД ОХОПИВ РАДЯНСЬКУ УКРАЇНУ Й ЧАСТИНУ РОСІЇ

БЕРЛІН (Німеччина). — Преса подає відомости про голод на Великій Україні та в Росії. Відомости ці добуто з секретних повідомлень німецьких консулів у Радянщині німецькому урядови. Зібрані ними матеріяли німецьке міністерство справ закордонних розсилає ріжним великим промисловим та торговельним фірмам для їх орієнтації. З тих повідомлень видно, що Україна, північний Кавказ та козацькі области тепер охоплені страшним голодом. Бракує всього, включно з хлібом, який тепер цінують на вагу золота. Всі потяги переповнені голодними робітниками та селянами, які переїздять з міста до міста, шукаючи хліба.

Біля великих міст тепер установлено спеціяльні військові сторожі, які без спеціяльного дозволу влади не перепускають до них пасажирів. Не минає й тижня, щоб у Харкові, Києві, Одесі та в інших більших і менших містах України не було народніх заворушень і бунтів, які часто кінчаються розгромом харчових складів та склепів. Потяги зі збіжем і харчами тепер пильно охороняють спеціяльні військові відділи. Таксамо всі харчові склади пильно охороняють, а перевози харчів зі складів і до складів відбуваються ночами, щоб не дратувати голодного населення.

Таксамо й у Росії над Волгою, на Сибірі, на півночі й т. д. поширюється голод. Голод збільшується ще зруйнованням транспорту та його недостачею. Тому й трапляється так, що з районів, де харчі вже навіть заготовлені для перевозу в інші місця, вони псуються й пропадають. Радянська влада старається військово-поліційними засобами боротися з голодом, вперbegin чергу стараючися затримати голодне населення на місцях.

РОСІЯ ГОТУЄТЬСЯ ВОЮВАТИ.

ГЕЛЬСІНҐФОРС (Фінляндія). — На кордоні Фінляндії Росія будує стратеґічні залізниці та інші шляхи. В радянській Карелії, на Мурманському півострові, а також між фінляндським кордоном та Ленінґрадом набудовано багато ріжних майстерень, підприємств, нових шляхів і т. п., які мають виключно військове значіння на випадок війни Росії з Фінляндією.

Большевицька влада тепер старанно розбудовує ріжні способи та комунікації недалеко кордонів Фінляндії. Наприклад, на півночі комунікацію собаками замінюють моторовими саньми, і т. д.

ДЕ ВАЛЄРА ВИЙДЕ ПЕРЕМОЖЦЕМ.

ДУБЛІН (Ірляндія). — Хоч підрахунок усіх голосів на виборах ще не скінчився, то вже тепер можна сказати, що партія Де Валєри перемогла. Цим більшість ірляндських виборців зазначила, що вона стоїть супроти Анґлії на ґрунті безкомпромісової політики, яку провадить Де Валєра, хоч ця політика привела до фактичної економічної бльокади Анґлією Ірляндії, що принесло населенню багато шкоди.

Таксамо ірляндські вибори не можуть лишитися без впливу на анґлійську політику. Вже тепер ліберальна анґлійська преса почала писати, що годі Анґлії сподіватися своєю бльокадою зломити волю ірляндського народу та змусити його покликати до влади замісць безкомпромісового Де Валєри, компромісового Косґрейва. Тому такі ґазети вже тепер говорять про потребу Анґлії переглянути своє відношення до Ірляндії та змінити свою політику супроти неї.

ЯПОНІЯ ЗБРОЇТЬСЯ ПРОТИ РОСІЇ.

ТОКІО (Японія). — Військовий міністер Аракі у вищій палаті послів заявив, що Японія повинна всі свої збройні сили розвинути так, щоб вони могли успішно боротися проти російської армії. Зокрема він домагався значного збільшення асиґновань на військове летництво.

Аракі пригадав слова, які говорив у Москві Ворошілов та Сталін, вихвалюючи російську армію, як одну з наймодерніших у світі.

НЕБУВАЛІ МОРОЗИ В ЦІЛІЙ ЕВРОПІ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Ціла Німеччина, Польща, Чехословаччина та сусідні з ними держави сковані небувалими морозами. Ріки позамерзали — навіть такі, як Райн. Великі замети снігу в Польщі та сильні морози в інших країнах припинили подекуди комунікацію навіть на залізницях.

Великі міста почали терпіти недостачу харчів, а особливо молока, яке підчас перевозу замерзає. Населення дуже терпить від холоду й браку поживи.

ПІВНІЧНУ МАНДЖУРІЮ ЗВІЛЬНЕНО ВІД ПОВСТАНЦІВ.

ТОКІО (Японія). — Війська уряду Манджурії захопили на півночі Манджурії місто Тоґейґо, що лежить над рікою Амур, проти російського Благовіщенська. Це є останнє місто, де ще трималися повстанці, які виступали проти незалежности Манджурії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

АМЕРИКАНСЬКЕ РОБІТНИЦТВО ЗАПОВІДАЄ „ПОВСТАННЯ"

Американська Федерація Праці, найбільша організація американського робітництва, видала через свого президента заяву, що американське робітництво скоро повстане до боротьби. Цим разом робітництво має повстати до боротьби не за признання юнії, не за обмеження годин праці або піднесення заплати робітника в цім або онтім промислі, як це було досі в програмі діяльности робітничих юній. Цим разом американське робітництво має повстати за грунтовну переміну всього промислового життя, переміну, яка вратувалаб людство від безпощадної жадоби наживи, що доводить тепер людей до страшних переживань так званої кризи чи депресії.

Як виходить зі слів президента Федерації Праці, американське робітництво вже має досить вичікування зарад безробіття. Американське робітництво ждало спокійно, як уряд казав, що він знайде на безробіття якусь зараду та що кріза скоро скінчиться. Американське зорганізоване робітництво ждало терпеливо, як банкирі й промисловці заповіли, що вони знайдуть плян на закінчення кризи. Всі ці заповідження скінчилися фіяском. Кріза не скінчилась, а уряд, банки й промисловці тепер виразно або мовчазно признають свою нездібність покінчити кризу.

Тому тепер рветься терпець американському робітництву, і воно тепер лагодиться розвязувати те питання, якого не розвязали ті, що нині уходять за провідників і керманичів політичного й промислового життя краю. Ці змагання мусять сягнути до самих основ промислової і політичної організації, знайти причини кризи та придумати зараду на ці причини.

Федерація Праці свідома, що її заходи коло зарядження такому суспільному лиху, як безробіття, стрінеться з опором тих, які наживаються з тої самої системи, що робітників доводить до цього найбільшого лиха. Федерація Праці свідома, що коли вона возьметься лічити американську суспільну систему з тих недостач, що виявляються безробіттям, то воно буде мусіти перевести боротьбу. Федерація Праці виразно каже, що вона цього свідома. Вона говорить про „повстання" робітників. Вона говорить про маневри й воєнний похід. Вона говорить про певні жертви. Та найголовніше, Федерація Праці говорить про можливість невдачі. Можливо, каже вона, що робітники вийдуть з боротьби розбиті, змучені ще більше, ніж вони є тепер, але вони вийдуть тоді з неї з переконанням, що боролися за слушну справу, а це переконання додасть їм завзяття, відваги й надії на другу, третю, чи десяту боротьбу, яка колись покінчиться добуттям того, що вони собі за ціль поставили.

К. П.

ДЕСЯТЬЛІТТЯ СОЮЗА РАДЯНСЬКИХ РЕПУБЛИК

30-го грудня 1932 року в комуністичних газетах було повно статей з приводу десятьрічного ювилею Союза соціялістичних радянських републик. Обовязкові портрети Леніна й Сталіна на перший сторінці прикрашали ці „казьонні" часописи, що друкуються всіма мовами на просторах від Ледового океану до Чорного моря й від Дністра аж до Владивостока. З тим більшою помпою славлять московські комуністи цей ювилей, що теперішній диктадор Сталін-Джугашвілі був один з учасників творення конституції Радянського Союза. А це вже давня мода у большевиків — хвалити того, що стоїть нагорі при владі: мовляв, каша від масла не зіпсується.

Слід нагадати про деякі факти, що сталися перед десятьма роками. 26 грудня 1922 року московська газета „Правда" писала:

„Союз радянських републик не є нова думка. Він **уже є в дійсности** й потребує лиш оформлення".

Сталін, що був десять років тому комісарем для справ національностей, такими словами доказував потребу нової конституції радянських републик:

„Зруйновані села, бездільні фабрики, малі доходи, руїна фінансового апарату — все це показує, що ми при цьому нужденному розвитку наших фінансів не будемо всилі виконати основних завдань нашого фінансового господарства без зединення всіх сил і без злиття фінансових джерел могутністю в одно". („Правда", 27 грудня 1922).

Як бачимо, проголошення конституції СССР мало в своїй основі **фінансовий інтерес** Москви. Хоч і перед цим фактично командували у всіх „національних републиках" московські комісарі, але всеж влада на місцях мала деякі права. З проголошенням „союзної конституції" централістичну нагайку міцно закручено. Москва здобула тоді такі широкі права над усіми народами радянської держави, яких не мала навіть російська царська влада. Пан Мілюков, російський міністер закордонних справ у першім революційнім уряді 1917 року, писав у свойому часописі, який виходив у Парижі, що за царського режіму краєві управи (земства) мали більші права в справах фінансових, як „самостійні републики" в Радянськім Союзі. Мілюков ясніше висловив думки московських комісарів, коли писав у свойому органі „Послѣднія Новости" 12 січня 1923 р.:

„В основі злуки радянських републик лежить бажання зеднати ще невикористані господарські сили окраїнних областей бувшої російської імперії **в руках центральної влади**".

З правного боку конституція СРСР дає національним републикам „широкі" права: навіть право на відділення від Союза (§26). Але добре сказав відомий німецький політичний діяч Ляссаль: „**конституція є реальне відношення сил**". Як це **відношення сил** виявляється в Радянськім Союзі, бачимо дуже добре зі складу найвищого органу центральної влади — всесоюзного центрального виконавчого комітету рад. 1923 року в цьому комітеті було всього 371 членів. З них від Росії було 270, від України 68, 26 від кавказьких републик та 7 від Білої Русі. Від часів першого „всесоюзного" зїзду рад положення для російських народів не поліпшало.

Цікаво, що на основі конституції Радянського Союза закони й розпорядки, видані центральним московським урядом, мають силу й тоді, коли би проти них протестували поодинокі „національні" републики! А з приводу „права на відділення" народів сказав один московський комуніст: „**Нехай лишень спробують!**"

Не булаб картина утворення „союзної конституції" повна, колиб ми забули згадати про „поведінку „Українського національного" радянського уряду. 17 жовтня 1922 року цей „уряд" на чолі з „чистокровним Українцем", болгаро-Румуном Раковським, ухвалив, що має бути утворений союз радянських републик з огляду на „**сепаратистичні шовіністичні тенденції**", які виявляються на Україні.

Минуло десять років від часу проголошення Радянського Союза. Багато води потекло в Чорне море з українських рік, море народніх сліз і крови розлила насильницька окупаційна влада на всіх землях поневоленої України. „Союзна конституція" 1922 року мала, на думку комуністичних диктаторів, перешкодити поширенню „сепаратизму й шовінізму", особливож на Україні. Мусіла большевицька Москва зробити деякі уступки український культурі й мові. Але й це не помогло. Саме в день десятьлітнього ювилею СРСР до бочки всесоюзного ювилейного меду Україна додала свою „ложку дьогтю". В ювилейному числі московської „Правди" з 30 грудня 1932 р. читаємо дуже неювилейні жалі з приводу того, що діється на радянській Україні. „Правда" нарікає на „механічне переведення національної політики" на Україні; зазначує, що українізація „без уділення належної уваги підготові большевицьких кадрів... безперечно мусіла грати на руку буржуазним, націоналістичним петлюрівським елементам, улекшуючи їм проходити в радянський апарат, у колективні господарства і т. д.". „Правда" проголошує на Україні „безпощадну боротьбу проти шовінізму, проти шовіністичних ухилів та всякого примирення з ними".

Як бачимо, „всесоюзна конституція" за 10 років чинности не привела до примирення України з московською неволею, а ще більше загострила й поглибила сепаратизм між українським народом. Після гіркої московської науки український нарід уже не спокуситься на всякі „союзи" й федерації. На руїнах „всесоюзної" тюрми народів встане вільна й незалежна Україна. Вільний український нарід створить свою конституцію, яка буде відповідати його життєвим інтересам, а не інтересам чужих наїздників.

ЯК ПЕРСЬКИЙ ШАХ БОРЕТЬСЯ З КРІЗОЮ.

Вплив СРСР. — Потягнув елеганта чоботом по голові. — Клич: „Купуйте перські вироби!" — і як це трагікомічно виглядає.

Різа Хан із управителя конюшні та хлопця до посилок у російськім банку виавансував на шаха Персії. Говорили, що Англійці помогли йому, та з другого боку большевицькі організації здобували перські торги з головокружною скорістю. В кожнім великім місті були большевицькі стації, а по всій Персії переганялися большевицькі коштовні авта. Різа Хан добре розуміє, що СРСР не жарти, тому то — головно з господарської політики — радо слухає їх ради. Бо знає, що є їх сусідом. Говорили, що то Росія намовила шаха до контингентової політики. Давніше шах проводив час на куренню опію та з гаремовими красавицями. Телер узявся модернізувати свою скорумповану батьківщину.

Шах побачив раз елегантно зодягненого молодика, що вдивлявся в наймодерніший модель авта. Зупинився перед поганим патріотом і приказав йому, щоби здіймив йому чобіт, який тисне його. Шах у панчохах спитався хвинтика:

— Відки маєш панчохи? Мої зроблені в Персії.

Молодик пролепетав щось про торговлю. Різа Хан розгорячкувався та сказав:

—Нужденнику, ти Перс? Такі сноби, як ти, нищать країну. Я знаю, ти купуєш у чужинецьких торговлях, що мають товари зі Злучених Держав, Франції та Англії. Мабуть це тебе навчить, що те, що є доволі добре для мене, мусить бути добре також для тебе...

І шах ухопив чобіт і немилосердно потягнув елеганта по голові.

Різа Хан видав кличі: „Купуйте перські товари!" На основі розпорядку на кожен привіз мусять мати горгові спеціяльний дозвіл. Кожен торговець мусить за ввожені товари вивезти стількиж перських виробів. Щож може вбога Персія вивозити? Найбільше опію, килимів і ґуми. На півночі є трохи бавовни, а в сезоні сушений виноград. Природні багацтва невикористані. Лише на південному заході мають Англійці нафтові концесії. Кожен торговець сушить собі голову, що міг би вивезти за европейські товари. Европа килимів з причини скрути не купує, опію пильнує Ліга Націй. А Перси люблять дуже всякі люксусові товари. Пачкувати не дасться, бо того небагацько, що приходить до краю, пильнує чимало митних службовців. Митарі щоправда не булиб такою дуже грізною перешкодою. Досі має значіння клич: „Хто мастить, той їде!" Одинарна на підплачуванню митарів історія не кінчиться. В Персії є мало доріг і залізниць, а кожду оселю пильнує військо, яке переглядає вантаж і клунки. Не лишається інша рада, лише знову мастити й це повторяється в урядах на місці призначіння.

Трапляються смішні та трагікомічні пригоди. Колиж кому щось зіпсується, не може дати направити, бо нема складових частин. У Персії авт є досить, та половина їх не їздить. Репараційні робітні завалені автами. Смішно, як направляють мотори або й каросерії. Кажуть, що треба й кілька годин, щоби переконалися, що хибує автомобілеви. А тимчасом заробляють гроші каравани верблюдів і мули.

Різа Хан так „скемальпашився", що всі державні службовці мусять носити европейські одяги або однострої. Замісць турбанів і фезів кожен мусить носити спеціяльну шапку аля „Пагляві", себто так, як володіюча династія. Горе селянинови, коли поліцай побачить, що він ще має турбан на голові!

ЧЕТВЕРТА ЗАПОВІДЬ

Оповідання за Анценгрубером.

(1)

З десятьох заповідей божих лиш деякі приняті в практиці цілим християнським світом, так, що лиш грішники не держаться їх. Деякі заповіди лиш на папери приняті деякими народами, або деякими верствами християнських народів. Принявши якийсь закон божий лиш на папери, той християнин і не погадає, що він грішить, тої заповіди не придержуючися також в практиці. Циган, хоч хрещений, в практиці не признає семої заповіди. Крадучи, він цілком не думає, що грішить. У всіх християнських народів Европи, відколи ті народи приняли християнську віру, верства дрібних сільських господарів у практиці не признає заповіди четвертої:

„Шануй свого тата і маму свою"...

В Европі у селянина жадне „дихание" не сміє дурно жити коштом господарства. Як кінь вже не годен робити, то хлоп продає його на шкіру; як корова вже заслабо доїться, то продає її на мясо.

Лошака, теля і свою власну дитину господар годує тільки тому, бо пізніше, як підростуть, буде мати з них користь. Вони з процентом відроблять йому се, що зіли. Така дитина, що вже годна гуси пасти, пасе ті гуси і так зачинає відробляти те, що зіла. Дитину ще й на те селянин годує, щоби було кому обробляти його поле, не платячи наймитови, і щоби було кому по смерти господаря взяти його маєток.

Як кінь, що вже не годен тягнути; як корова, що вже слабо доїться, так і чоловік, що, постарівшись уже не годен в господарстві робити, на думку хлопа вже не має права жадати, щоби господарство годувало його. На селі молоде покоління думає, що для старих досить жебрача торба, бо милосердних, що не поскупляться кинути жебракови грінку хліба, на світі ще чимало. Ось причина, чому на селі діти старих батьків силкуються вхопити маєток в свої руки.

Вхопивши батьківщину, діти забувають, кому вони завдячують свій хліб. Вони від свого батька жадають, щоби він той хліб, який їсть, відробив.

Гіркий хліб наймита на селі. Їсти дають зле, зодягають зле, платять зле, спати кажуть будь-де. Гірко наймитови. Та нема полину такого гіркого, як хліб мами або тата, що сидять на „доживоттю" у свого сина чи у своєї доньки! На своїм власнім, дитині відступленім грунті, колишній господар, чи колишня газдиня мусять гарувати гірш наймита. Наймит дістає бодай якусь плату. Нужденну, та все ж дістане щось на руку. Батько ні мама молодого господаря не дістають нічого. Такий робітник, як тато або мама, не має права до заплати, бож він робить на „своїм"; робить для своїх діточок і для внуків!

Наймитови господар дає сяк так зісти, сяк так зодягає його і на ніч дає хоч троха можливе леговище, щоби наймит не втік від нього до господаря більше людяного. Батько господаря, чи його мама, хоч діти хотіли би, не годні втекти від дітей, бо ніхто інший не возьме таких старих на службу. Як би втікли, то хіба на жебри. Таким, що не мають де дітися, можна давати харч гірший як собаці. Батько й мама на свім „доживоттю" можуть ходити в лахміттю і світити своїми світлинами. Спати можуть на стриху, в стайни або в стодолі, бо світлиця є для їх діточок, тепла пекарня для наймички!

Біда старим, як ще бодай троха годні робити і вони свій хліб у своїх любих діточок на господарстві, донедавна своїм, годні відробити. Справжне пекло для них зачинається і кріпшає вміру, як старість робить їх неспосібними до праці. Собаці у найбіднішого і найлютішого хлопа не є так зле, як татови чи мамі бідачевим. Їх морять голодом. І помий не дають їм, бо шкодують. Помиями мастять коровам, безрогам. Стара мама чейже не відробить вартости помиїв! Доня не дасть мамі латки на діру в сорочці, бо шкода кусника шмати.

— Чейже з того може бути онучка для пастуха! — каже люба доня дорогенької мами.

Буває, що діти виганяють своїх старих батьків на жебри. Як не виженуть, то допечуть їм так, що старий тато, чи стара мама самі втікають з власної хати і ковтають до чужих дверей, щоби випросити кусник сухого хліба.

Випитаєш добре неодного жебрака, неодну жебрачку, що ночують попід плотами, то довідаєшся, що ті жебраки були богачами і своїх маєтків не розтратили. Передали своїм дітям і пішли в світ за очи, бо їх діточки є тої гадки, що в господарстві ніхто не має права хліб дурно їсти!

Примираючи з голоду у своїх дітей, або живучи жебраним хлібом, доживоттьки не жалуються нікому, бо в селі всі висміяли би їх. В кождім селі молоді є подавляючою більшістю. На їх думку, четверта заповідь божа повинна бути така:

„Шануй твого тата і твою маму, щоби якнайскорше переписали на тебе свій маєток і самі пішли з торбами"!

Голодуючі і жебраючі тати й мами, хоч постогнують і плачуть, вони не кривдують собі, тобто не кажуть, що їм діється кривда. Морений голодом старий тато тямить, що цілком таксамо зробив свому татови; або був би зробив, як би того тата Господь Бог не забрав був до себе. Тепер старий потішається надією, що як син йому, так внук зробить синови.

Як на селі діти господаря попідростають, то доньки хочуть віддаватися, сини жениться. Кожде хоче дістати свою пайку батьківщини. Цілу пайку, як не більше. Ні одної плинолочки менше. Діти, напирають на батька, щоби зі свого маєтку повидїлював їм їх пайки, попереписував на них, полишаючи собі лиш право на доживоття. Кождий батько знає, якеб то було доживоття, отже бороняться, поки може. Не вволить волі дітям, то в хаті пекло, і діти перестають на батьківськім робити, хоч від батьківської миски не відскакують.

Батьки звичайно ратуються так, що, розділивши свій маєток між діти, собі таки лишають шматок землі, деколи й хату. І сей шматок буває причиною пекла. Діти роблять пекло батькови і роблять пекло між собою, бо на сей батьківський шматок полює кожде з них. Нарешті таки прийде час, що немічний старець мусить ту решту свого маєтку передати дитині. Підписуючи грамоту даровизни, він підписує на себе присуд повільної голодової смерти.

Тиханці було цілим селом, яке давало найбільше старих жебраків, котрі замолоду були богатими господарями. В Тиханцях вже десятьліттї діти вираховували, за скільки то місяців вони своїх батьків посадять на доживоттю. Коли вже остання дитина якого господаря ставала повнолітною, тобто коли останній син вийшов з війська; або як останьою дитиною дома була донька, коли вона віддавалася, то господар мусів решту свого маєтку віддати дитині. Як не зробив цього, то проти нього ставало ціле село. Дошкулювали йому поти, поки з розпуки богач не підписав на себе „доживоття", тобто присуд досмертної нужди.

На краю села другою від ріки стояла хата старого вдівця Гощака. На подвіря, котре прилирало до подвіря сусіда Бокули, входилося фіртком між двома мурованими стовпами. За стовпом був перелаз. Кільканадцять кроків далі були ворота на тік, який припирав до току другого сусіда, Юречка. За плотом по середині між перелазом і ворітьми стояла в фронті фігура Богородиці. На фронті хата мала два вікна, далеко від себе. Між ними були двері до сіней, з віконцем над дверми. Продовженням сіней була пекарня. З пекарні входилося на подвіря по тім боці хати. По обох боках сіней і пекарні були дві великі світлиці, кожда ще з вікном в бічних стінах хати. В продовженню світлиць, від подвіря, були невеликі комори. Вхід до них був від пекарні. Їх малі, закратовані віконця виходили на подвіря. Ось така то була хата старого вдівця Гощака. Він мав тільки одного сина, двацятьлітнього Луця. Луць був дужий і здоровий парубок. Виглядав багато старший, як його однолітки. А що й уродливий був, то не диво, що на якій дівчині спочило його око, вона паленіла. Неодна рахувала на нього, бо не лиш гарний парубок був. До того ще був він сином богача. Він ще й оженитися міг би скоро, як який інший в його віці. За Австрії парубок мав право женитися аж тоді, коли вийшов з війська. Одинаків на жаданя батька-господаря з війська звільняли.

Був осінний ранок. Небо сіре, здовж ріки клубилися бовдури мраки. З фіртки Гощака вийшли три косарі. Один старий, сивий, і два молоді парубки. Кождий з них придержував рукою сперте на рамени кісся, з якого за плечима звисала коса. На ремени ззаду висіла у кождого видовбана з дерева кушка з бруском. Один парубок ніс щось в хустині. По формі можна було вгадати, що на споді був горщок. Косарі вийшли, щоби скоро скосити другу отаву, яка по останнім дощі і в останніх соняшних днях троха підросла. Хотіли скосити, ще заки зварить її мороз.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВИСТАВЛЯЮЧИ ОПЕРУ „МАЗЕПА" — РОБИМО ПОСТУП.

З якого боку не підходити, а треба дати признання Українському Артистичному Театрови за його змагання виставити оперу „Мазепа" в Ню Йорку, на Бродвею, у величавій Мекка Темпл. Залишім на боці такі питання, як те, чи Чайковський, що скомпонував ту оперу, був Росіянином чи Українцем. Хай буде, що походив з України. Хай буде, що тільки його батьки з України. Або хай буде, що родився він на Московщині й там жив. Це не найважніше. А важне тут те, що Чайковський належить до найбільших музиків світа і скомпонував оперу, в якій акція зосередочена біля одної з найбільших постатей України.

Вже тесаме дає нам змогу заговорити про Україну і про її змагання до волі та про її геройських синів, що на всі лади змагали привернути Україні давню славу і самостійність. А те все відбивається в опері. І саме Мазепа, високоосвічена історична фігура, символ боротьби України за незалежність, найкраще надається до пропаганди української справи, і то тимбільше, коли та пропаганда йде культурною, артистичною дорогою.

Коли в тексті опери пороблено тепер деякі зміни, які конечні, щоби Мазепа був представлений вірно, себто по геройськи, то це не є ніяким промахом, а тільки відповідає тому, що сам Чайковський хотів вивести, а чого йому не дозволяла царська цензура, як це видно з його власних споминів.

Ходить тепер тільки про те, щоб опера була виставлена якнайкраще, в першу чергу під артистичним і музичним оглядом. І тому не тільки ті, що взялися її виставити під іменем „Українського Артистичного Театру", але й всі ми, що стоїмо осторонь цього діла, маємо цілком певно одно спільне бажання, щоби вистава випала якнайкраще. Але разом з тим думаємо, що особа п. Углицького, котрий уже виставляв неодну оперу, є гарантією, і то достаточною, що з його провідних рук вийде щось дійсно гарного й доброго. І думаємо теж, що не згодилася би в тій опері виступати відома співачка з Метрополітен Опера Компані, найбільшого оперного підприємства в світі, якби були якісь поважні сумніви щодо артистичного успіху опери.

Розуміється, що в тій опері треба буде побороти багато ріжних труднощів. Цеж історична опера. Треба подумати про костюми, про відповідний церемоніял і про балєт. Але якщо поборється усі ті труднощі, а є повна надія, що так буде, то вистава опери „Мазепа" буде великим поступом у наших артистичних змаганнях на американській землі. Бо не треба забувати, що все те зорганізовано українськими руками і, хоч при участи американських і багатьох чужинецьких артистичних сил, то заходами української інституції. І в українській мові буде опера співатися, своїми і чужими, і то перший раз на Бродвею.

Ота спроба, якщо вона буде вдатною, може відчинити перед нами нове поле праці, яке згодом може бути постійною рекламою для українського імени й української штуки.

Тому саме зорганізування вистави опери „Мазепа" я вважаю поступом. Це є добрий знак, що навіть у таких тяжких часах, як тепер, знаходяться у нас люди, що мають енергію взятися за таке велике діло.

Наш обовязок, поперти таке діло, є такий самозрозумілий, що шкода про це писати. Та вистава цеї опери викликала вже тепер таке зацікавлення, що можна вірити, що на ній побачимо тисячі Українців. Та найбільше залежало би нам на тім, щоби була на ній наша, тут роджена, молодь. На це треба памятати.

Б. Яворський.

—o—

НАТАЛІЯ САБАНІЄВА,
артистка Метрополітен Опера Компані, виступить у ролі Мотрі в опері „МАЗЕПА" дня 4 лютого в Mecca Temple, New York City.

MAZEPA AS ROMANTIC AND HEROIC FIGURE.

In commemoration of the three hundredth anniversary of the birth of the great Ukrainian Hetman Ivan Mazeppa, a historical opera of the same name by Tschaikovsky will be performed on February the fourth at the Mecca Temple, 133 West 55th Street. Some of our renowned opera-singers will perform and Professor Ouglizky as conductor will lead an orchestra of 40 instruments.

Ukrainians, both young and old, should attend this performance to see and hear Ukrainian history to the accompaniment of the beautiful and vital music of Tschaikovsky. To familiarise ourselves with the story of this great and romantic figure, Mazeppa, let us touch upon some of the salient features.

He was born in 1632 of noble Ukrainian parentage. At that time the Ukraine was subject to Poland. During his youth Mazeppa studied in Kiev, Warsaw, and Paris. After the establishment of the Ukrainian Cossack Republic in 1649 under Bohdan Chmelnitsky, Mazeppa returned to the Ukraine to occupy high positions in the new government. In 1687 he was elected Hetman of all Ukraine. About this period Russia began to consider the Cossack State as her protectorate, and endeavoured, under Czar Peter, to abolish its autonomy. To resist him, Hetman Mazeppa allied himself secretly to that great military genius, the chivalrous Charles the Twelfth. The love of Mottya, daughter of Kotchubey, for the Hetman, led ultimately to his betrayal. The jealous and irate parent revealed the Cossack plans to Peter. Mazeppa, however, denied the charges and succeeded in convincing the Muscovite that he had no relations with Sweden — and Kotchubey was punished with death. Before long, Charles at the head of his army entered the Ukraine to smash Russia as he had smashed the Polish state: Mazeppa openly joined him. At the Battle of Poltava, in the winter of 1709, the Ukrainian and the Swedish armies, until now, consistently victorious against Russian troops were routed and defeated. Russia, not Sweden became the dominant power in northern Europe. Had the Ukrainian cause won, history would have changed and the Ukraine would have been the greatest state in eastern Europe, and undeniably, would have persisted to this day as a great and puissant power.

In the safety of the Turkish dominions, Hetman Ivan Mazeppa after a hectic and momentous life died in the same year of his flight, 1709.

Byron in immortal verse sings of this flight:

'Twas after dread Poltava's day
When fortune left the royal Swede;
Around a slaughtered army lay
No more to combat and to bleed.
The power and glory of war
Faithless as their vain votaries, men,
Had passed to the triumphant Czar
And Moscow's walls were safe again.

Such was the hazard of the die
The wounded Charles was tauht to fly
By day and night through field and flood
Stained with his own and subjects blood.

And in the depth of forests darkling
The watchfires in the distance sparkling
The king must lay his limbs at length
They laid him by a savage tree.

This done Mazeppa spread his cloak
Prepared and spread his slander stock
And to the monarch and his men
The whole or portion offered them
With far less of inequietude
Than courtiers at a banquet would.

And Charles said," Of all our band
Though firm of heart and strong of hand
In skirmish, march or forage, none
Can less have said or more have done
Than thee, Mazeppa — On the earth
So fit a pair had never birth
Since Alexander's days till now,
As thy Bucefalus and thou,
All Scytia's fame to thine should yield
For pricking on o'er flood and field."

For two centuries Mazeppa has inspired not only the homely songs of Cossack bards of his country, but some of the world's greatest poets, besides Byron, Pushkin, Slowacki, Hugo, Gottschall, Lepky wrote about him. In music, the two symphonies of Liszt and operas in Russian, Polish, German, Franch, Italian and Spanish have sung with their inimatible melodies the story of his life. It is with the greatest of deference that this year on the Hetman's 300th anniversary, we should offer to his everlastig memory our homage, and respect, which is pre-eminently and worthily his. Therefore, don't forget the opera Mazeppa of Tshaikovsky on February 4th at the Mecca Temple, 133 West 55th Street.

Michael Michayliv,
New York.

—o—

Прошу помістити отсю допись під наголовком: Ще про чистоту укр. мови.

Зприводу статті Е. Ляховича „Церква й ми" надрукованої недавно у „Свободі" появились рівночасно дві критичні відповіди на згадану статтю. Перші критичні завважання подав у 13 ч. „Свободи" М. П. Петренко, який скритикував не зміст статті п. Ляховича, а звернув увагу на то що п. Ляхович у своїй статті ужив забагато чужих незрозумілих пересічному читачеви слів. Гром. Петренкови видно ходило о се, щоби в писанню як найменше уживати чужих слів, бо уживаючи чужі слова ми тим самим як каже дописуватель „засьмічуєм" укр. мову. В доказ свого твердження наводить пару речень зі статті Е. Ляховича в якій дійсно автор ужив много чужих та мало кому зрозумілих слів. І дійсно треба дивуватись, що п. Ляхович як людина більше обчитана і образована зміг як наводить Петренко в реченню одним ужити чотири а і пять чужих слів. І то такі мало вживані в укр. мові як трансидент, герматичність, аксіом, раціоналізм, калькуляції атеїзм, матеріялізм, скептицизм, цинізм, нігілізм і и. так немов би то в укр. мові неможь знайти инших укр. слів на пояснення висше згаданих чужих слів. Невна річ що можна тільки треба завдати собі троха більше труду, і застанови. І не лише треба але й обовязком кожного укр. інтелігента чи писателя, який коли що пише повинен свої думки виражати в якнайбільше зрозумілій народній мові а якнайменше уживати високо парних буцімто наукових чужих слів, і тим самим оминути як найменьше засмічення своєї рідної мови чужими словами. Тогді вийде двояка користь: допись чи науковий твір буде приступний і зрозумілий й мало освіченому читачеви а також оминеть ся закид про засмічування чужими словами своєї рідної мови. І власне на цім повинно залежати всім письменним укр. людям. Бо коли мало освіченим які в повсяк денній розмові з несвідомости мішають до своєї мови й чужі слова — можна простити, то знова годі поблажливо відноситися до тих, які уважають себе більше обрaзованими, а засьмічують свою мову чужими словами.

І тому треба признати повну рацию гром. Петренку, який став в обороні чистоти укр. мови.

Та ось у відповідь на завваги Петренка про чистоту укр. мови, помістив другий дописуватель п. І. Бондар у 15 ч. „Свободи" допись під заголовком „Про чистоту укр. мови" в якій, як сам каже не обороняє п. Е. Ляховича алеж й неодобре завважань п. Петренка, хотяй і сам признає що стаття Е. Ляховича була дійсно написана „тяжкою" мовою, алеж потішає не такою вже тяжкою „щоби нею можна перелякати інтелігентного читача та примушувати його хапати за словник".

Значить ся що стаття п. Е. Ляховича „Церква й ми" була дійсно написана тяжкою мовою і тим самим призначена для „інтелігентного" читача. Це би мало бути немов оправдання для тих що пишуть статті „тяжкою мовою" бо тогді такі статті суть призначені для інтелігентного читача які вже розуміють ся на тяжкій мові. Алеж пишучи свої погляди в газетній статті про „Церкву і народ" потрібно аж писати тяжкою мовою? Шевченко, Франко і инші укр. вчені писали ще не такі наукові твори, а помимо того писали їх як найрозумілійший укр. мові і як найменше уживали чужих слів. Тому то розуміючи їхні писання Вони стали почитателями і любимцями більшости укр. народу.

Чи дійсно п. Ляхович пишучи згадану статтю в якій ужив так много чужих слів мав на думці призначити єї для інтелігентного читача чи ні, я не беруся відгадувати. Алеж чому п. Бондар ділить читачів на інтелігентних і на неінтелігентних, і яких то читачів п. Бондар має за інтелігентних, знаходим у слідуючім поясненню: „Газета видаеть ся і для тих, що читають „Тарзана" та ріжні новинки — як також для тих, які цікавлять ся глибшими **проблемами**". Чому п. Бондар ужив чуже слово „проблєма" яке пішов аж до Греків позичати, а не ужив укр. пояснення згаданого слова, а яке звучалоб: які цікавлять ся й глибшими **науковими питаннями**. Тогді не требаб було йти аж до греків й скорше розібравсяб в чім діло й менше, інтелігентний читач. Та п. Бондар ходив не тілько до Греків він, як сам признається заглядав також до творів Шевченка, Франка, Нечуя Левицького, а навіть Коцюбинського шукаючи укр. пояснення до таких уже загально принятих в укр. мові і зрозумілих слів як, автомобілів, телефонів, телеграфів, пролетаріятів, револьверів і и. і на диво не знайшов.

А натомість каже що такі давно приняті в укр. мові слова, як хата, шапка, бульба, кінь, лошак, і и. суть татарського, турецького чи німецького походження. А що до закиду Петренка що укр. мов й так забачато є засьмічена російськими чи польськими зворотами, то нас п. Бондар потішає що так зле не єсть бо мови укр. і польські суть мови славянські і близькі себе та мають спільну прамову. Отже нема чого обуреватися коли вам хто тицьне в газеті яке польске слово бо оно є славянське і походить від одної прамови. Яке мізерненьке протиставлення тим, які обстоють чистоту укр. мови.

І треба дивуватись чому пан Бондар йде з таким писанням до газети яка в більше як 90 відсотків є удержувана і призначена для тих що хотяй й читають „Тарзана" і иньші буденні новинки але й знають і уміють обстоювати від засмічень чужими словами своєї укр. мови.

Не втім пізнаєть ся освіченність людини яка напиши чи наговорить купу високо вчених чужих слів яких може й сама не розуміє, але втім щоби уміти й найглибшу наукову думку розібрати й висловити в як найзрозумілійшй широкому заголови народній мові.

М. Гринішак,
Елізабет, Н. Дж.

Хробак.

Бос усе щось має закинути торговельному помічникови. Помічник терпить мовчки, аж накінці тратить терпеливість і каже:

— Пане бос, даруйте, однаже навіть хробак вертиться, як хто його настолочить!

— Коли ви вже конче хочете бути хробаком — відповів бос — то я не маю нічого проти того. Та не забувайте, що хробак лише вертиться, одначе нічого не говорить.

УВАГА! УКРАЇНЦІ МІСТА АМБРІДЖ, ПА.! УВАГА!

Відчит гр. ЕВГЕНА ЛЯХОВИЧА на тему

„ПРО РІДНИЙ КРАЙ"

1) Політичні партії і
2) Їх вплив на маси та на суспільні інституції

— відбудеться —

У ВІВТОРОК, ДНЯ 31-ГО СІЧНЯ (JAN.) 1933 РОКУ
В САЛІ УКР. ПРАВОСЛ. ЦЕРКВИ, 313 — 9th STREET, AMBRIDGE, PA.
в годині 7-мій ввечір.

22 **Центральна Управа ОДВУ в Америці.**

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

До протесту!

В дальшому бігу приготовань до протестаційного віча, яке відбудеться завтра, в неділю, 29-го січня ц. р., відбулося останнє засідання Протестаційного Комітету, на якім обговорено подрібно всю працю, яку вже виконано та яка ще позіставала до виконання, а також принято свіжих пять товариств в склад Протестаційного Комітету, а саме: Відділ У. Н. С. ч. 160 з Джемейки, Н. Й., пані Мельничук представниця; Український Демократичний Клюб в Перт Амбой, Н. Дж., гр. С. Дембицький представник; Союз Українсько-Американських Бізнесменів в Нюарку, гр. В. Кучукуда представник; Запорозька Січ, від. 327 У. Н. С., Лонг Айленд, гр. П. Матвіїв представник; і Український Пласт при укр. гр. кат. церкві в Ню Йорку, панна Перестюк представниця.

Здали в подробицях звіти ці члени Екзекутиви, які мали завдання вистаратися бесідників. Справу успішно полагоджено вже з бесідниками листовськими, білорусьскими й американськими.

Український хор „Бандурист" з Ню Йорку виступатиме на вічу під проводом проф. Юрія Кириченка.

Перечитано також присутнім виготовлений про це протестаційне віче випуск, який два дні перед вічем буде виданий для американської та іншої чужинецької преси.

Комітет технічного переведення віча ОДВУ здав також звіт зі своєї виконаної праці, заявляючи, що все приготоване.

Тепер обовязком усього громадянства є подбати, щоби це масове протестаційне зібрання було великою моральною побідою.

Маємо наклеймити ганебне повішення двох наших героїв-революціонерів, як також запротестувати перед світом проти диких поступків Польщі і продовжуваної „пацифікації".

Наші герої життям запротестували проти зазіхання ворога, проти поневолення й винищування української нації, а своєю смертю довели українські маси до більшої національної свідомости, розбудили в них національного духа й посунули вперед нашу визвольну боротьбу.

Тепер на нас лежить обовязок виконати те, що нам приналежить до виконання. Стероризований край не може ставати навіть у своїй власній обороні, зате ми, живучи на свободі в чужім краю, маємо нагоду виставитися за Рідний Край і запротестувати проти всіх його заподіяних кривд.

Тому всі, як один, явімся на цьому великому протестаційному вічу, яке відбудеться завтра в COOPER UNION HALL у Ню Йорку!

Протестаційний Комітет.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 23 січня помер **Дмитро Юськів**, член 238 відділу У. Н. Союза. Покійний чувся добре і пішов у минулий понеділок до роботи. Нагло при роботі впав на долівку і серце перестало бити. Полишив вдову і пятеро сиріт у старім краю.

Покійний був неписьменний, але українськими справами інтересувався, мав щире українське серце і радо давав на народні цілі. Був теж взірцевим Союзовцем.

В. Й. П.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

НАГЛИЙ СУД.

(14)

Білас заперечує.

Далі предсідник відчитав зізнання підсудного Василя Біласа перед суддею для спеціяльних справ Скоржинським, де Білас признався до вбивства Голувка.

По відчитанні встає обжалований Білас і рішучим голосом заперечує все від початку до кінця і додає ще, що перед провадженням його до слідчого судді поліція відчитала підсудному ціле зізнання Мотики. Білас, думаючи, що свою справу проволіче, зложив ті зізнання.

Після того д-р Глушкевич ставить внесок в імени цілої оборони, щоби цю справу суд передав звичайному поступованні, а це тому, що до справи городецької долучено, не зважаючи на спротив оборони, справу вбивства Голувка.

Прокуратор противиться внескови, а піддержують цей внесок д-р Старосольський і д-р Шухевич і відповідно це мотивують.

Після того суд почав допитувати свідка Ярослава Біласа.

Свідок Ярослав Білас, 20 літ, з Трускавця, грек.-кат., студент Господарської Академії в Подєбрадах. Тепер сидить у слідчій тюрмі. Предсідник поучує свідка, що може на деякі питання відмовитися від зізнання, коли би вони мали йому пошкодити.

Свідок про напад у Городку нічого не знає.

Предс.: Чи ви одержали лист від Коссака?

Свідок: Не знаю.

Коссак встає і заявляє, що цього свідка ніколи не бачив і не знає.

Свідок до ОУН не належав. Про діяльність Біласа і Данилишина нічого не знає і не знає, чи вони були членами ОУН.

Предс.: Чи ви дістали лист від Мотики?

Свідок: Ні.

Предс.: А чому ви в слідстві зізнали, що одержали незаадресований лист у зеленій коверті?

Свідок: Я відкликую це.

Предс.: Чи говорили Василеви Біласови, що він має їхати до Львова?

Свідок: Ні!

Прокур.: Ви в зізнаннях на поліції докладно подали зміст листа та говорили про підпис?

Свідок: Відмовляю відповіди.

Прокур.: Ви зізнали, що критичного дня Біласа в Трускавці не було.

Свідок: Зізнав.

Прокур.: Бунія знаєте?

Свідок: Знаю.

Д-р Глушкевич: А чи вам відомий характер письма Коссака?

Свідок: Ні.

Після переслухання цього свідка трибунал по нараді відкинув усі внески оборони, в справі віддання справи до звичайного поступовання, мотивуючи тим, що щойно по переведенні цілої розправи трибунал може рішити, чи справу передати до звичайного поступовання.

Д-р Глушкевич в імени свого клієнта Коссака ставить низку внесків (покликання свідків і знавців) на ствердження обставин: 1) що Коссак, виступаючи в процесі за приналежність до Пласту в Дрогобичі, не мусів знати Василя Біласа; 2) що ні одна повстанська команда ОУН не рішає в справах експропріяції та інших збройних виступів, але сліпо виконує прикази краєвої команди, яка сама випрацьовує пляни й задержує їх в тайні аж до моменту виконання; 3) що Коссака Роман Барановський безосновно обтяжив у справі вбивства Голувка.

Прокуратор тим внескам противиться.

На тому перервано розправу до год. 5-тої пополудні.

Вівторок пополудні.

Пополуднева розправа почалася в год. 17.30. Протоколянт відчитав постанову трибуналу в справі внесків д-ра Глушкевича відносно підсудного Коссака. Трибунал **відкинув усі внески,** стаючи на становищі, що справа вбивства Голувка не має ніякого звязку зі справою, що є предметом розправи наглого суду.

Після того предсідник відчитав метрики підсудних та переглянув річеві докази, між якими знаходяться: револьвери, мапи, маски, наплечник, покровавлені ковнірці та інші річи. Двох великих пакунків річей, що належали до вбитих Березинського і Старика, зовсім не розпаковували. Деякі річи споковано мабуть помилково, бо підсудні не до всіх річей признаються, хоч вони споковані у пачках, на яких написані їхні назвища.

Нові внески оборони.

Оборонець **д-р Степан Шухевич** ставить внесок:

Тому, що теперішня розправа була присвячена в частині вбивству Голувка, а прокуратор пояснював, що це зроблено на те, щоби перевірити віродостойність зізнань Біласа, оборона вносить на переслухання деяких свідків, **що доказалиб, що Білас, признаючись до вбивства Голувка, сказав неправду.** А саме:

1. Переслухати радника варшавського воєвідсдва, Казімежа Івахова, на обставину, що в серпні 1931-го року, коли вбито Голувка, краєвим комендантом, цебто головою краєвої ОУН, був **Роман Сушко.**

2. Переслухати **Михайла Матчака,** який твердить, що власне той Роман Сушко, коли на одних товариських сходинах з нагоди імянин дістав першу вістку про вбивство Голувка, був тією вісткою дуже заскочений і не мав слів для вислову обурення з приводу того, що щось подібного сталося. А треба догадуватися, що всі важніші акти можуть бути виконані тільки по наказу або щонайменше за згодою головної команди.

3. Переслухати міністрів Перацького та Складковського, які на польську інтерпеляцію в справі вбивства Голувка відповіли, що правдивих справців того вбивства вже зловлено, що вони в руках справедливости та швидко будуть поставлені перед суд. Коли такі великі достойники так говорили, то вони мусіли ту справу перевірити і добре про те знати. А однакож тоді Данилишина зовсім не арештовано, а Біласа, хоч арештували, то швидко випустили.

Вже були такі, що призналися до вбивства Голувка.

4. Переслухати: Яна Крупу, комісаря поліції в Дрогобичі, Дмитра Бубена, комісаря поліції в Познані, Олександра Криська з Унатичів, Івана Бутрина з Яворова, Михайла Кобільника з Сенева: згадані комісарі поліції ствердять, що всіх інших чотирох арештовано у звязку з вбивством Голувка; проти них ведено судове слідство або прокураторські доходження **та що вони всі або частина їх призналися до вбивства Голувка; Бутрин подав докладно обставини, серед яких вбито Голувка, таксамо, як це зробив тепер Білас.** А всеж таки тепер взято признання Біласа на увагу, і не переведено доходження, щоби перевірити правдивість цього признання. А коли цього не вроблено, то видно щось тут не в порядку.

5. Допустити доказ з усіх львівських польських часописів з вересня 1931-го року, що в них були подані всі ті подробиці вбивства Голувка, які подавав перше Бутрин, а тепер Білас. В тих часописах були подані не тільки загальні річи, але й такі подробиці, що вбійники зсунулися по поручі сходів, та що на вулиці стрінули жінку. Переведення доказу з тих часописів важне ще й з іншої причини, а саме для ствердження неправдивої тенденційности зізнань свідка Мотики. Щойно в надзвичайних виданнях газет, які появилися в неділю пополудні, були подробиці про вбивство Голувка, отже Мотика не міг принести обвинуваченому Біласови тих газет рано.

6. Переслухати свідка Н. Мегаля, команданта поліції в Трускавці, який ствердить, що Бутрин признався перед ним до вбивства Голувка.

7. Переслухати Миколу Веретву, шевця з Трускавця, на обставину, що в день убивства Голувка Данилишин був у нього аж до вечера і помагав йому робити черевики.

8. Переслухати Сестру Августину Сірак, управительку віллі СС. Василіянок в Трускавці, в якій мешкав покійний Голувко, для ствердження такого факту: покійний Голувко не мав виїжджати з Трускавця 30-го серпня, але дістав телеграму з Варшави, що мусить негайно приїхати. Тому вирівнав рахунок, але Сестра Августина нікому про те не говорила. Про те міг знати тільки хтось, хто був втаємничений у справу виїзду Голувка, а тими втаємниченими не могли бути ані Данилишин ані Білас. А треба би направду дивного збігу обставин, щоби справці використали останній можливий момент для виконання вбивства.

(Дальше буде)

Новорічні бажання: „Дай тобі, Боже, щоби ти був найбогатший серед твоїх свояків!"

The Sport Whirl.

CHESTER, PA.

U.G.C.A.A. Five Annex Victory. Ukes Defeat Thurlow Aces to Chalk

A Win by Score 34 to 27.

The Ukrainian Greek Catholic Athletic Association basketball team of Chester, Pa., chalk up a victory when they handed the fast going Thurlow Aces their second setback of the season. A tight first half ended with the Chester Uke's leading by score 9 to 5.

In the second half with both clubs playing a fast passing and close guarding game with the U.G.C.A.A. boys gradually pulling out to lead their rivals and winning out by score 34 to 27.

In the preliminary game the Thurlow Aces reserves defeat the U.G.C.A.A. reserves by a score 37 to 22.

U.G.C.A.A.

	FdG.	FlG.	Pts.
L. Panko, F.	4	3	11
Haas, F.	3	0	6
Lavance, C.	3	1	7
W. Panco, G.	1	1	3
M. Kaminski, G. ..	1	4	6
W. Kaminski, G. ..	0	1	1
Manchin, G.	0	0	0
Total	12	10	34

THURLOW ACES.

	FdG.	FlG.	Pts.
Stress, F.	2	3	7
Smith, C.	2	3	7
Wyshvanuk, F. ...	1	3	5
Morgan, G.	2	4	8
Godwin, G.	0	0	0
Total	7	13	27

Referee—Matko, Scorer—Oleynick, Timer, Hawrylak.

U.G.C.A.A. SECOND.

	FdG.	FlG.	Pts.
Petrovitch, F. ...	4	3	11
Durlick, F.	1	0	2
Billy, F.	0	1	1
Michaels, C.	1	0	2
Matkowski, G. ...	2	0	4
Cominsky, G. ...	0	0	0
Bakalar, G.	0	1	1
Galley, G.	0	1	1
Total	8	6	22

THURLOW SECOND.

	FdG.	FlG.	Pts.
Stress, F.	2	2	6
Polomski, F.	3	0	6
Whyshoak, C. ..	3	1	7
Morgan, G.	3	6	12
Bartish, G.	1	0	2
Godwin, G.	2	0	4
Total	14	9	37

Half time score U.G.C.A.A. 12

Thurlow Aces 18

Michael K. Oleynick.

В школі.

Учитель: — Щось ти, Івасю, слабо читаєш. Я у твому віці читав краще.

Івась: — Бо ви мали ліпшого вчителя...

ТАРЗАН МОЖНОВЛАДЕЦЬ ДЖУНҐЛІВ.

(55)

„Ти, мій друже, не зможеш перемогти завтра сера Малюда. Я не маю ніякого сумніву в його перемогу", говорив сер Ричард. „Властиво мені слід булоб заступити твоє місце в цьому двобою, але я цього не зроблю. Ліпше буде, коли ти вмреш відважно, по лицарському. Тоді ніхто не скаже, що ти не був лицарем, а вона, княжна Ґвінальда, ще більше полюбить тебе, хоч уже мертвого. Тому то ти сам мусиш стати до бою й навіть умерти!"

„Ти думаєш так певно про мою смерть?" — запитався Блейк. „Не лише думаю, але я цього певний!" — відповів сер Ричард. „Ти думаєш, що коли я вмру, то вона буде шкодувати за мною? Вона буде сумувати?" — запитався Блейк. „Ні, навпаки. Вона буде задоволена й рада, що її майбутній муж, а тепер заручений, переміг свого противника", сказав Ричард. „А коли він буде вбитий, чи збезчещений так, що не вартий буде стати її мужем, то що тоді?" запитав Блейк.

„Тоді... тоді... вона буде задоволена й рада, що не стане жінкою нелюба", відповів Ричард. „Значить, вона дійсно його наречена? Це мене цікавить і дає мені охоту якнайскорше стрінутися з Малюдом, з мечем у руках. Я хочу їй зробити найбільшу приємність. А поки ще я буду вбитий, я хочу добре виспатись. Адже приємно поспати не зашкодить навіть останню ніч на землі", скінчив свою мову Блейк. Після того два приятелі розійшлися, щиро побажавши один другому щастя.

Блейк дуже був радий, що лишився сам. Тепір він зможе не лише відпочити, але й передумати все те, що наговорив йому Ричард. Таксамо він тепер міг спокійно думати про Ґвінальду й проаналізувати своє відношення до неї. А може він дійсно її любить? Адже часто любов криється за зневагою, за незадоволенням. Чим далі він думав, тим більше його боліло, що Малюд одружиться з Ґвінальдою. Чому воно так боліло? Невже й Блейк залюбився в неї?